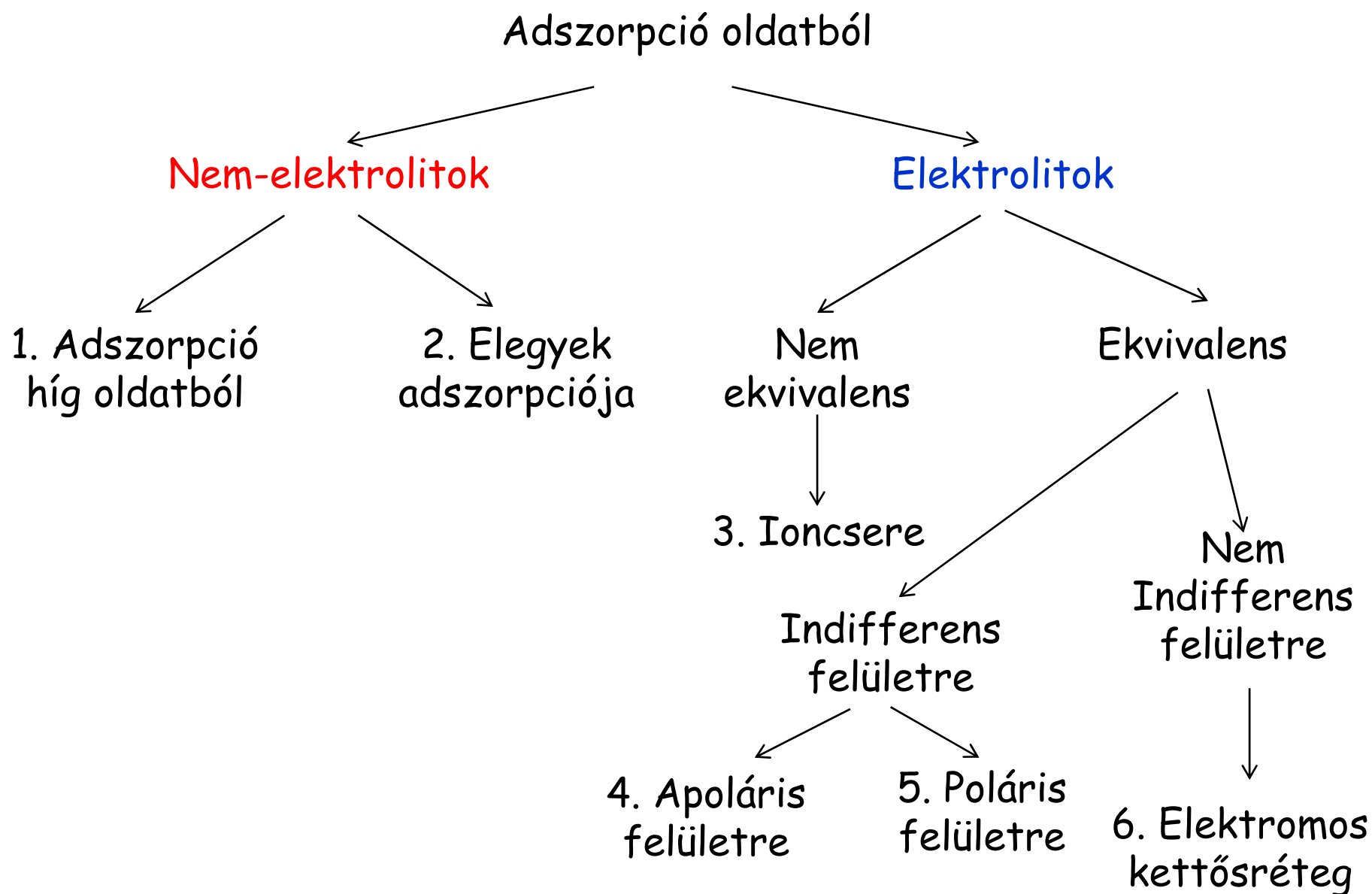

Az elektromos kettősréteg. Az elektromos potenciálkülönbség eredete, értéke és az azt befolyásoló tényezők. Kolloidok stabilitása.

Adszorpció oldatból szilárd felületre

1. Adszorpció híg oldatból

- Jellemzően Langmuir vagy Freundlich típusú izotermák
- Az adszorpció erősségét a kémiai hasonlóság befolyásolja

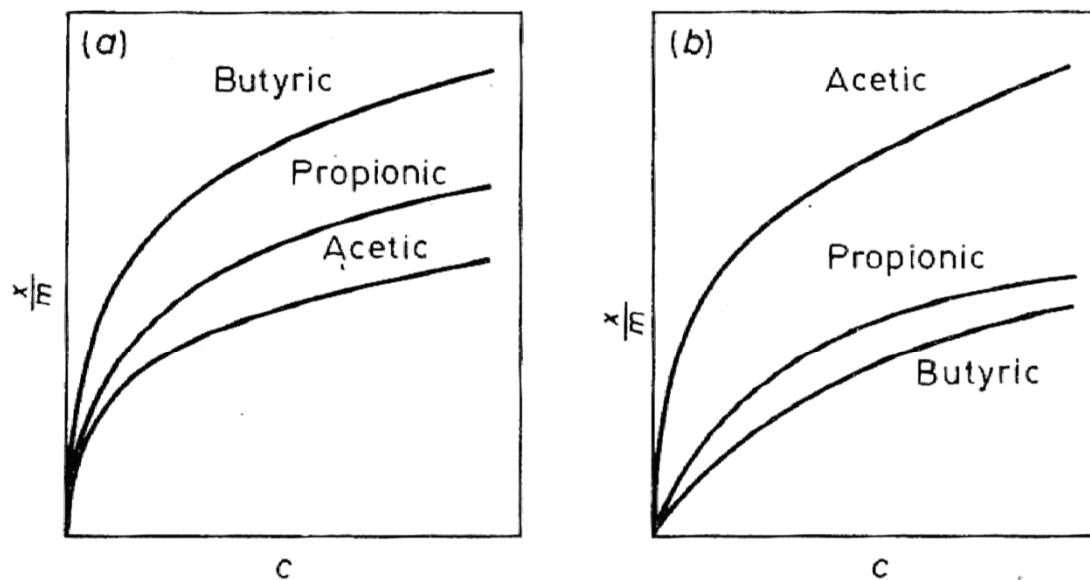

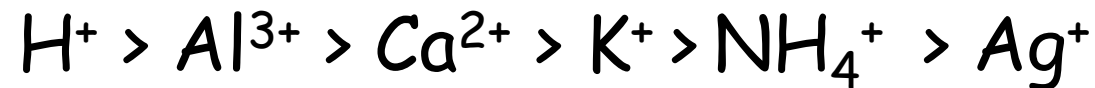
Figure 6.11. Adsorption isotherms for fatty acids; (a) from aqueous solutions on to charcoal and (b) from toluene solutions on to silica gel

3. Ioncsere adszorpció

- A szilárd felületen (vagy az anyag belsejében) már eleve vannak ionok, melyek az elektrolitoldat kationjával vagy anionjával cserélhető.
- Természetes és mesterséges ioncserélők (zeolitok, agyagásványok, ill. ioncserélő gyanták).
- Alkalmazás: víztisztítás, vízlágyítás, analitikai eljárások, stb.

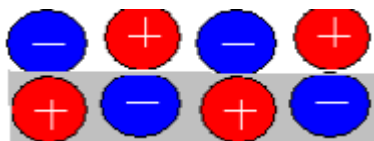
4. Elektrolit adszorpciója apoláris felületen

- Mind a kation, mind az anion megkötődik a felületen.
- Többféle ion esetén a megkötődés a liotróp sornak megfelelő (oldószerre gyakorolt hatás):

5. Elektrolit adszorpciója poláris felületen

- A felület szerkezete irányító hatással bír.
- A megkötődés az ellentétes töltésű rácspontokon történik

6. Elektromos kettősréteg

Hogyan keletkeznek elektromosan töltött felületek?

- Kation vagy anion megkötődése a felületen
- Felületi csoportok elektrolitos disszociációja
- Felületi funkciós csoportok protonálódása/deprotonálódása (pH függő töltés!)
- Izomorf helyettesítés (agyagásványok).

Milyen a kettősréteg szerkezete?

6. Elektromos kettősréteg

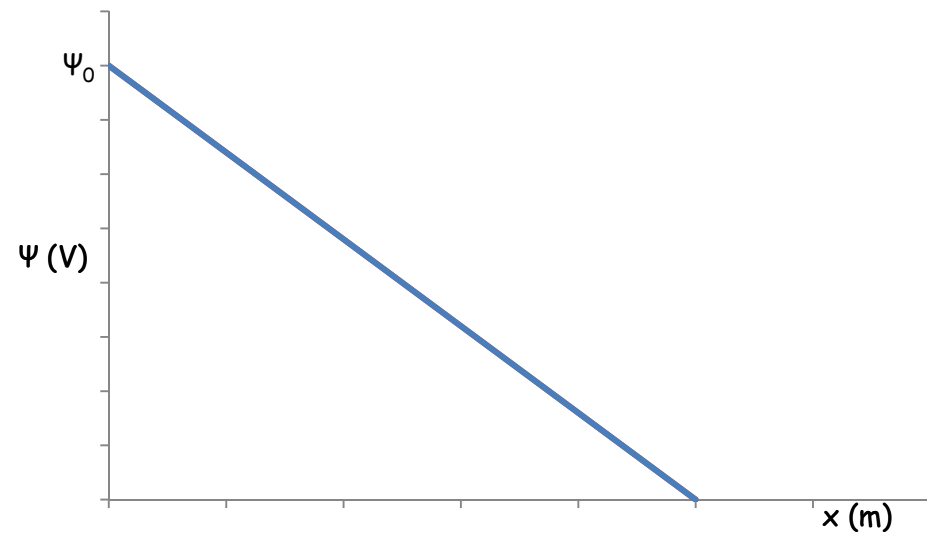
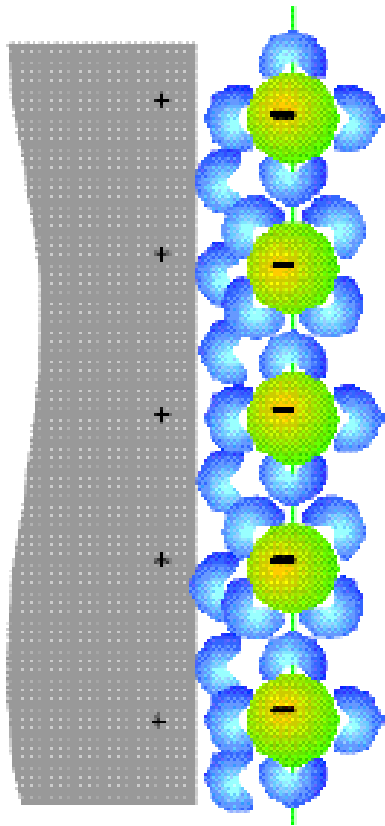
Ionadszorpcó esetén melyik ion kötődik?

- Saját ion
- Rokon ion
- Csapadékképző ion
- Nagyobb töltésszámú ion
- Liotróp sornak megfelelő ion
- H^+ , vagy OH^- (főleg oxidok esetén)

6. Elektromos kettősréteg

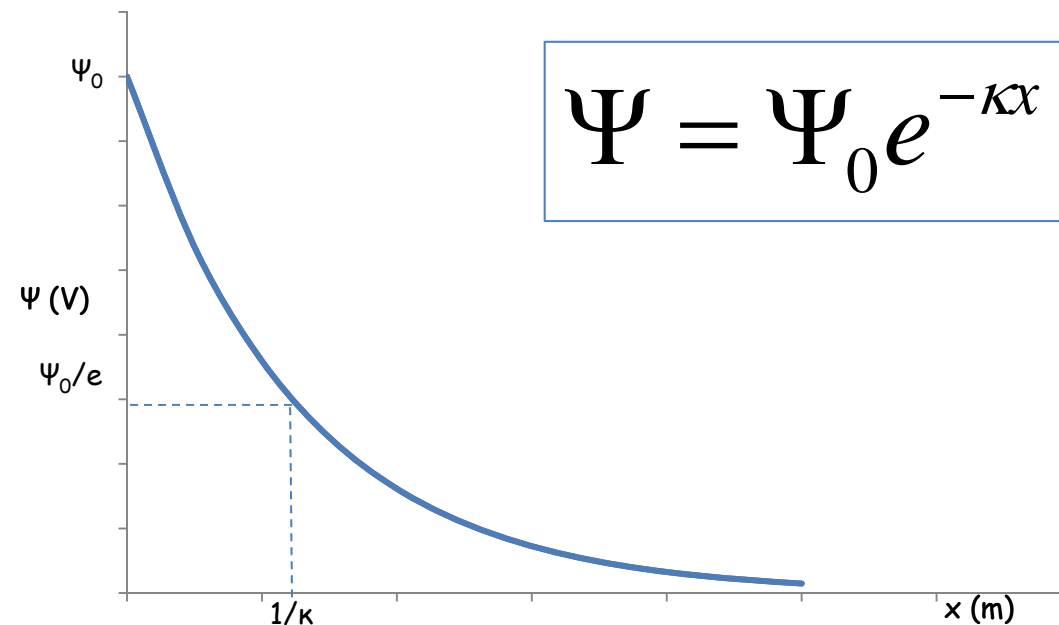
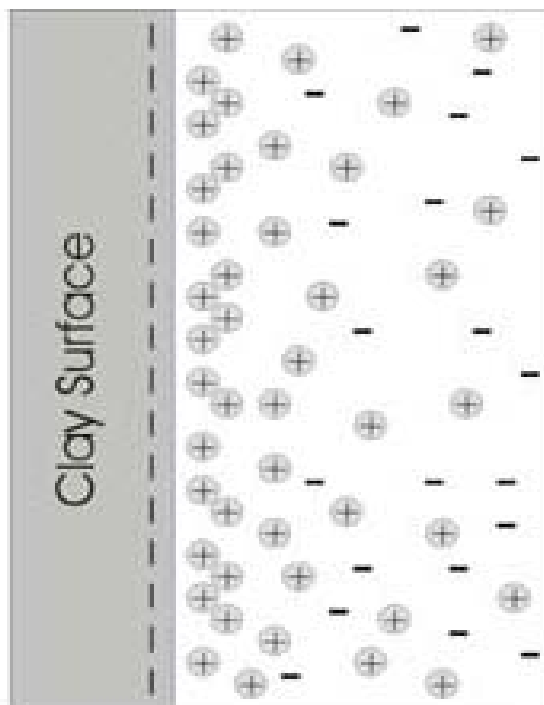
A Helmholtz modell

6. Elektromos kettősréteg

Gouy-Chapman modell (diffúz modell)

Az ionok hőmozgása miatt az ellenionok diffúz eloszlás mutatnak.

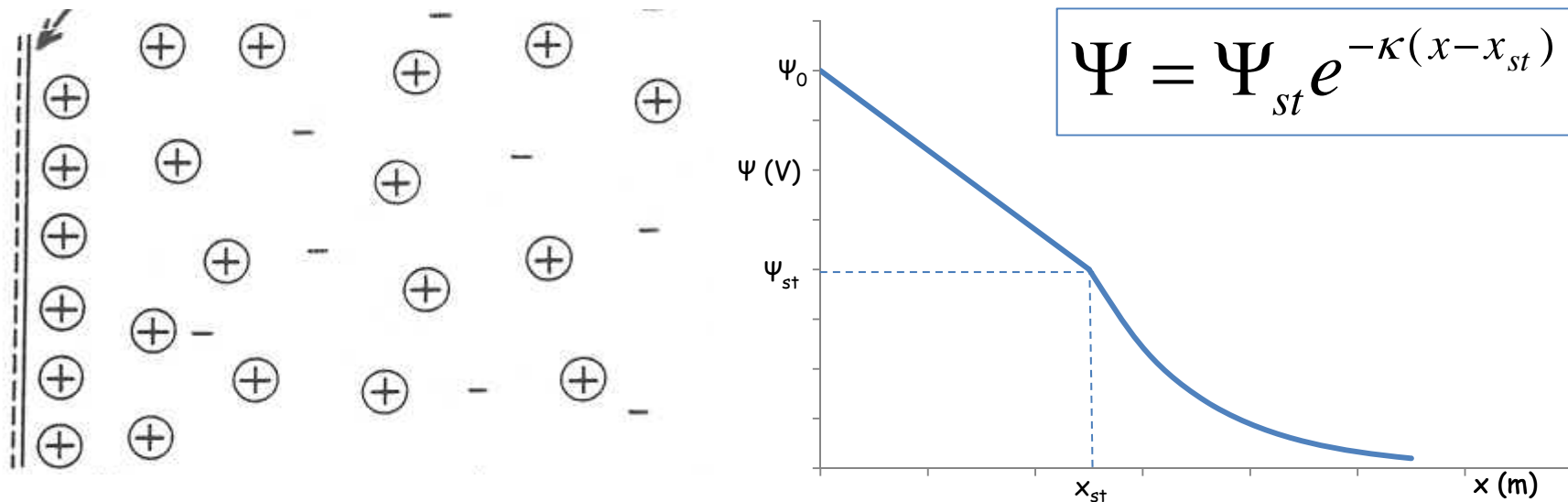

Ψ : potenciál (V), Ψ_0 : felületi potenciál (V), x : távolság a felülettől (m),
 $1/\kappa$: kettősréteg vastagsága

6. Elektromos kettősréteg

Stern modell

Részben rendezett, részben diffúz

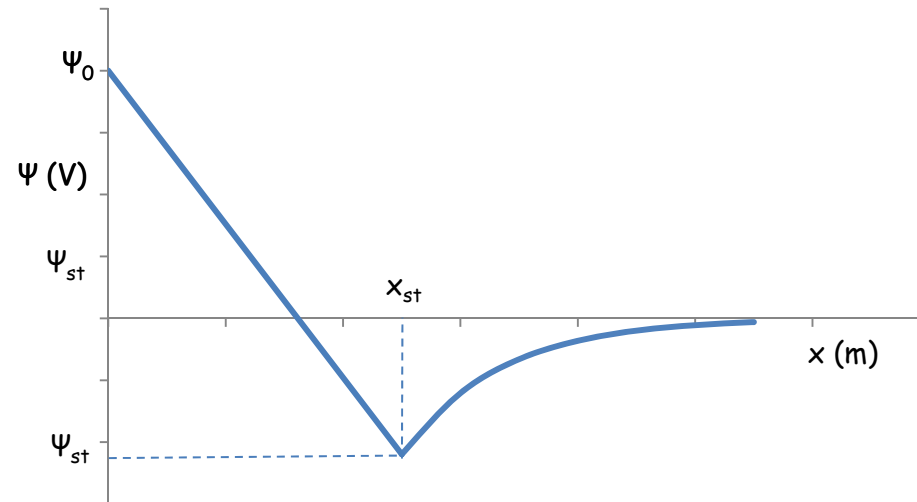
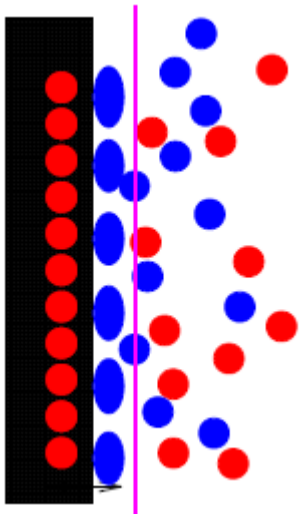

Ψ : potenciál (V), Ψ_0 : felületi potenciál (V), Ψ_{st} : Stern potenciál (V), x : távolság a felülettől (m), x_{st} : Stern réteg vastagsága (m), κ : Debye-Hückel paraméter (1/m)

6. Elektromos kettősréteg

Stern modell

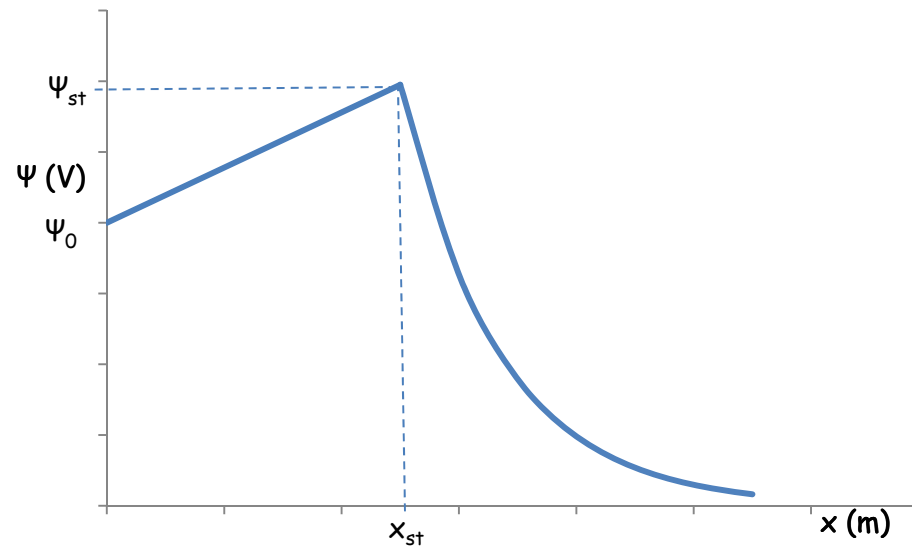
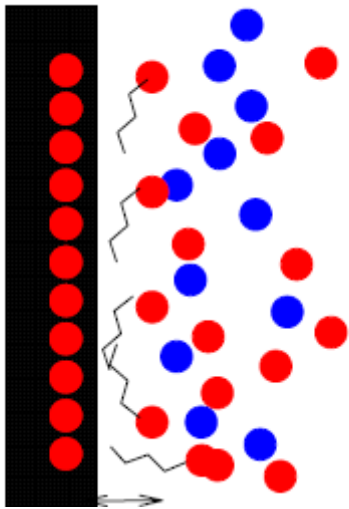
Áttöltés: a nagy töltésű ellenion specifikus kötődése áttölti a felületet.

6. Elektromos kettősréteg

Stern modell

Túltöltés: azonos töltésű felületaktív anyag adszorpciója

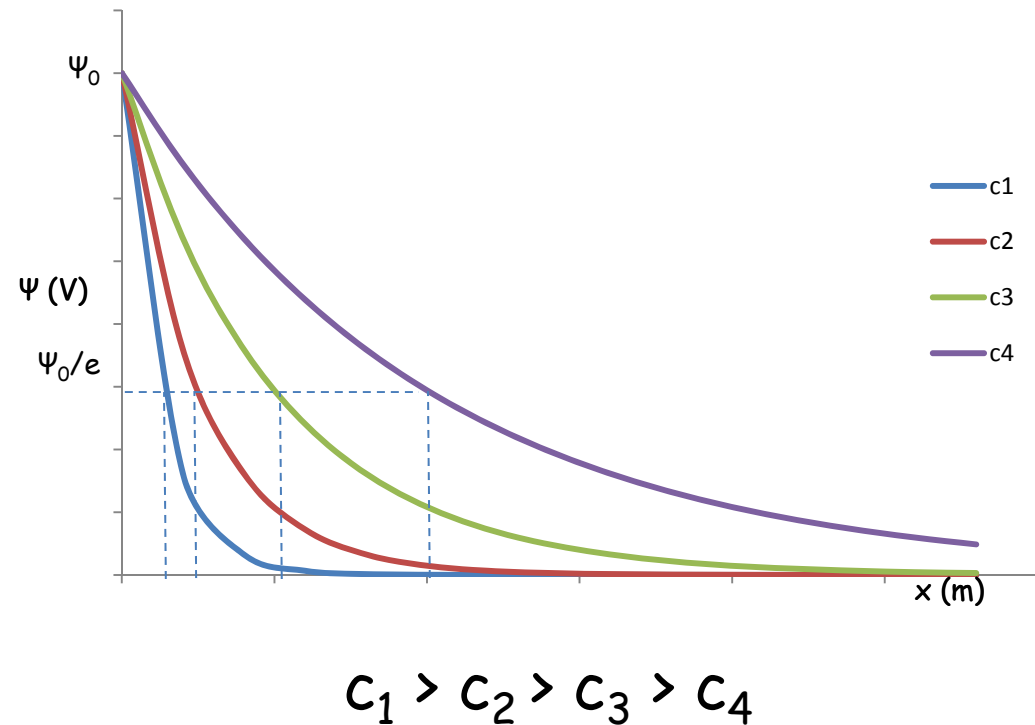

Kettősréteg vastagságát befolyásoló tényezők

$$\kappa = \sqrt{\frac{2IF^2}{\varepsilon_0 \varepsilon_r RT}}$$

Elektrolit hatása:

Az elektrolitból származó ellenion felhalmozódik a töltött felület közelében „leárnyékolva azt”, így a potenciál abszolút értéke kisebb lesz mint elektrolit távollétében. (a kettősréteg „összenyomódik”)

κ : Debye-Hückel paraméter (1/m), I: ionerősség mol/dm³, F: Faraday állandó (C), ε : permittivitás, R: gázállandó, T: hőmérséklet (K)

Felületi töltés számítása

Milyen töltése van az üvegnek?

Milyen töltése van az ezüst-halogenideknek?

$$\Psi_0 = \frac{RT}{zF} (\ln a - \ln a_{NTP}) \quad \text{vagy} \quad \Psi_0 = \frac{2.303RT}{zF} (\log a - \log a_{NTP})$$

H⁺ esetén 25°C értéken:

$$\Psi_0 (mV) \approx 60(pH_{NTP} - pH)$$

Ψ_0 : felületi potenciál (V), a : az adott ion aktivitása az oldatban, a_{NTP} : az adott ion aktivitása, mikor a felület elektromosan semleges (Nulla TöltésPont), R : gázállandó, T : hőmérséklet (K), z : töltésszám, F : Faraday állandó

Felületi töltés számítása

Számítsuk ki az AgI csapadék felületi töltését vizes oldatban szobahőmérsékleten, ha $a_{NTP, Ag^+} = 3.6 \times 10^{-6}$, és az AgI oldhatósági szorzata $L = 7.57 \times 10^{-17}$!

$$\Psi_0 = \frac{2.303RT}{zF} (\log a - \log a_{NTP})$$

vizes oldatban

$$a_{Ag^+} = a_{I^-}$$

$$L_{AgI} = a_{Ag^+} \times a_{I^-}$$

$$\text{Ebből, } a_{Ag^+} = 8.7 \times 10^{-9}$$

$$z=1$$

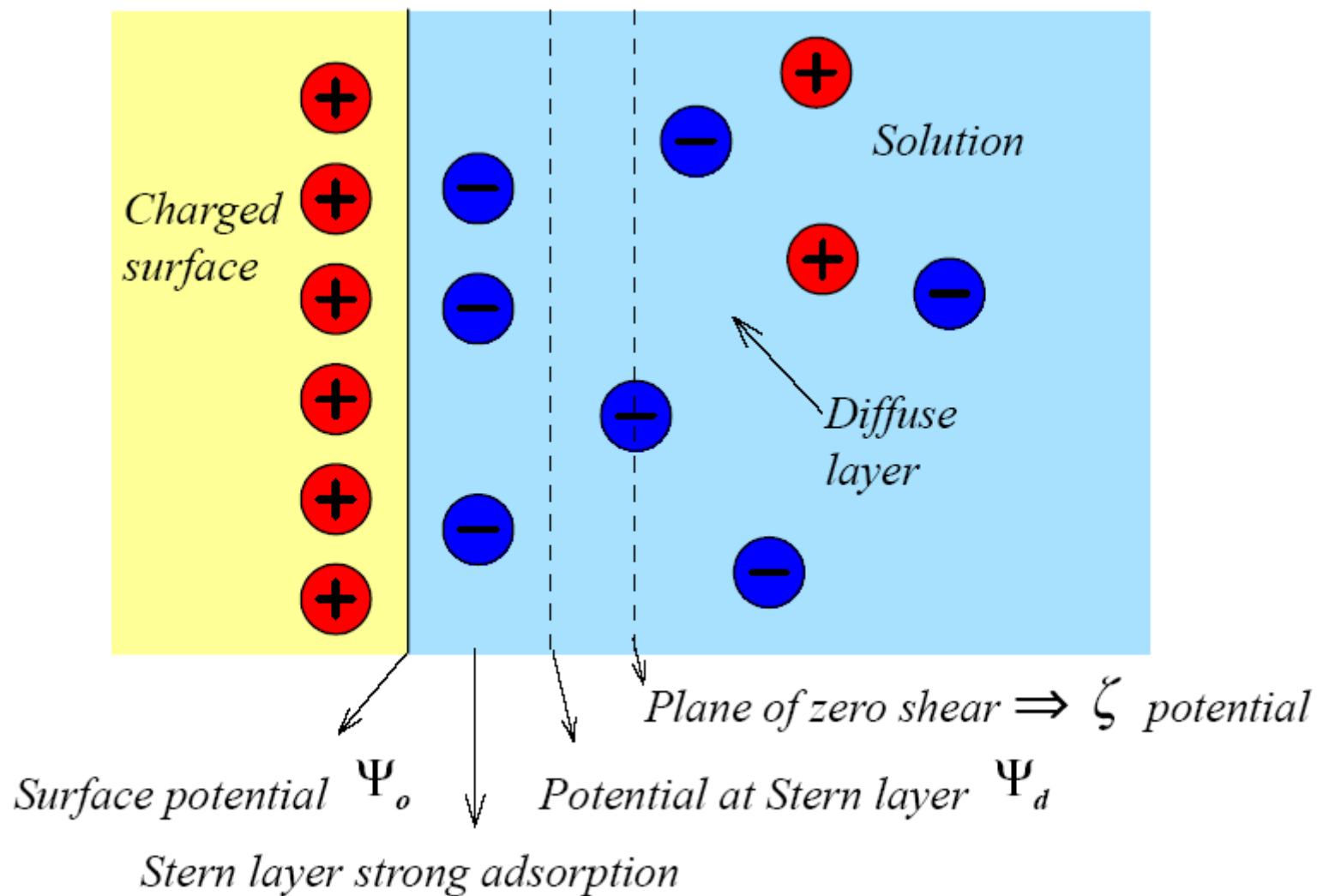
$$\text{Így } \Psi_0 = -0.155V \text{ (-155mV)}$$

Töltött részecskék mozgása

Elektromos kettősréteggel rendelkező töltött kolloid részecske folyadékban való mozgása során, nem csupán a kettősréteget „viszi magával” hanem a hidratációja során kialakult folyadékréteget is. Ez megváltoztatja a részecske méretét így mozgékonyágát is. A részecskével együtt mozgó, és az oldószertömeghez tartozó (álló) folyadék között egy úgynevezett nyírási sík alakul ki. A nyírási síkon belül a részecske egy egységként viselkedik). Az ebben a síkban (távolságban) mért elektromos potenciálértéket elektrokinetikus potenciálnak (ζ -potenciál) nevezzük. A részecske (vagy a körülötte levő közeg) mozgása során a ζ -potenciál meghatározható, amely jellemző az adott részecskére és a mérés körülményeire.

Az elektrokinetikai potenciál

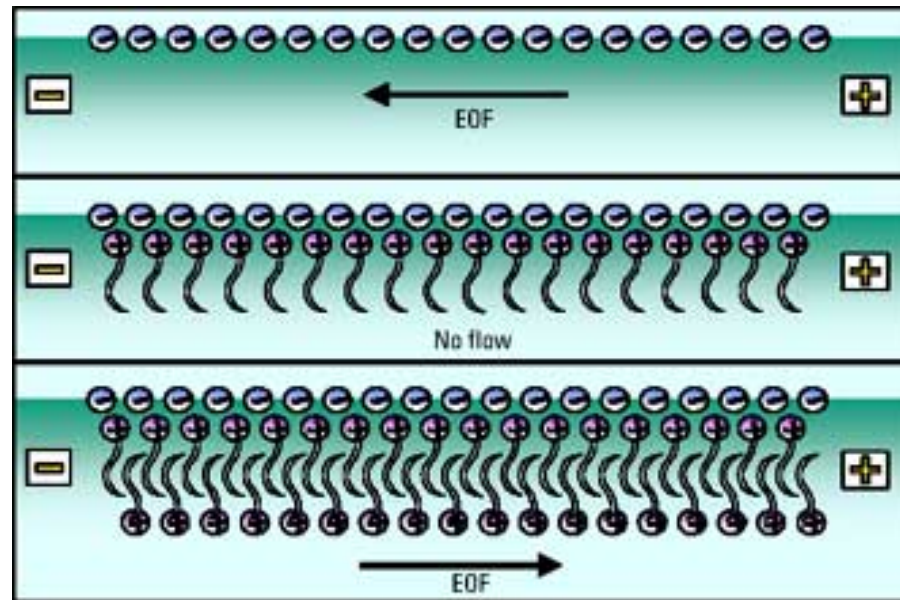

Elektrokinetikus jelenségek

- Elektroforézis: Külső elektromos tér hatására a töltött részecske az ellentétes töltésű elektród felé mozdul el. A részecske mozgási sebessége mérhető, amely arányos a ζ -potenciál értékével.
- Ülepedési potenciál: Az ülepedő töltött részecske mozgása miatt potenciálkülönbséget hoz létre az ülepedés iránya mentén. A mért feszültség arányos a ζ -potenciál értékével. Az ülepedés mozgató ereje a közeg és a részecske közötti sűrűségkülönbség.
- Elektroozmózis: Külső elektromos tér hatására a töltött részecske mozgása folyadékáramlást hoz létre vékony kapillárisokban. (A kapilláris falán ionok adszorbeálódnak, így töltötté válik). A folyadékáramlás sebessége mérhető, amely arányos a ζ -potenciál értékével.

Elektrokinetikus jelenségek

- Elektrooszmózis:

- Áramlási potenciál: Nyomáskülönbség hatására folyadékáramlás indul meg, mely magával ragadja a töltött részecskéket, így potenciálkülönbség alakul ki az áramlás iránya mentén. A mért feszültség arányos a ζ -potenciál értékével.

Kolloidok stabilitása

- Termodinamikai stabilitás (a kolloidrendszer képződése szabadentalpia csökkenéssel jár). Termodinamikai szempontból a diszperz rendszerek NEM stabilak!
- Kinetikai stabilitás (a vizsgált időtartam alatt nincs változás). Diszperz rendszerek lehetnek kinetikailag stabilak, annak ellenére hogy képződésükkor $\Delta G > 0$.

A diszperziós kolloidok termodinamikai stabilitása azzal magyarázható, hogy aggregációjukkal (koaguláció) a felület csökkenthető, amely szabadentalpia csökkenéssel jár.

Kolloidok stabilitása

Aggregáció akkor történik ha a részecskék közötti vonzó kölcsönhatás nagyobb, mint a közöttük levő taszítás.

A részecskék összetapadásával heterogén rendszer képződhet, illetve vázszerkezet alakulhat ki (gélesedés).

Az aggregáció során a részecskéknek le kell győzni egy potenciálgátat. Ha a részecskék mozgási energiája kisebb mint ez a gát, a rendszer kinetikailag stabil.

A potenciálgát származhat a részecskék töltéséből is. Az azonosan töltött részecskék taszítják egymást, így ha a részecskék töltése elegendően nagy, a kolloid stabil. Amennyiben a részecske töltése (illetve annak abszolút értéke) lecsökken (vagy megszűnik) a hőmozgás le tudja győzni a potenciálgátat, így az aggregáció végbemegy.

Kolloidok stabilitása

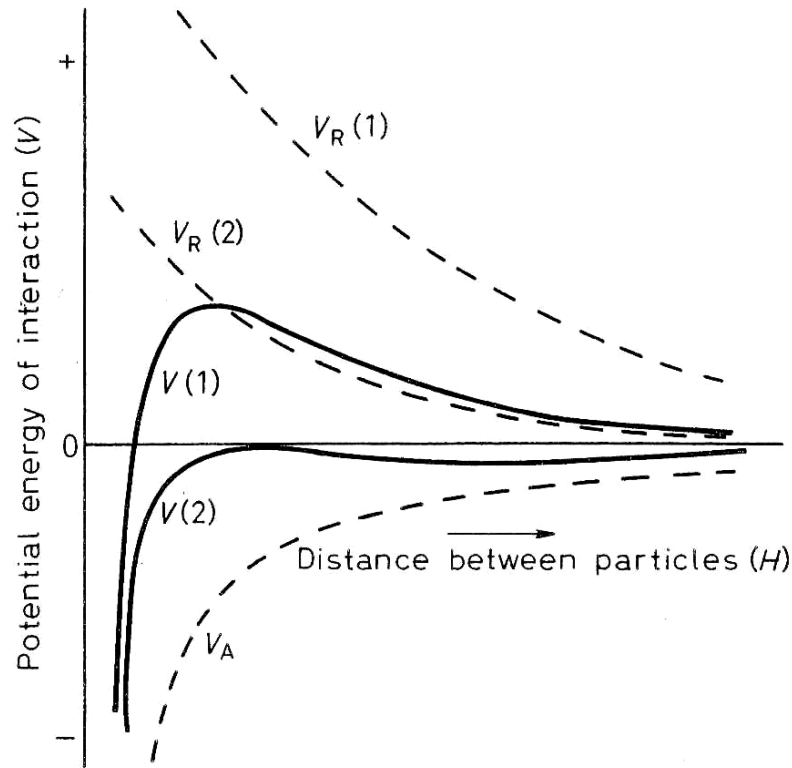

Figure 8.1. Total interaction energy curves ($V(1)$ and $V(2)$), obtained by the summation of an attraction curve, V_A , with different repulsion curves, $V_R(1)$ and $V_R(2)$

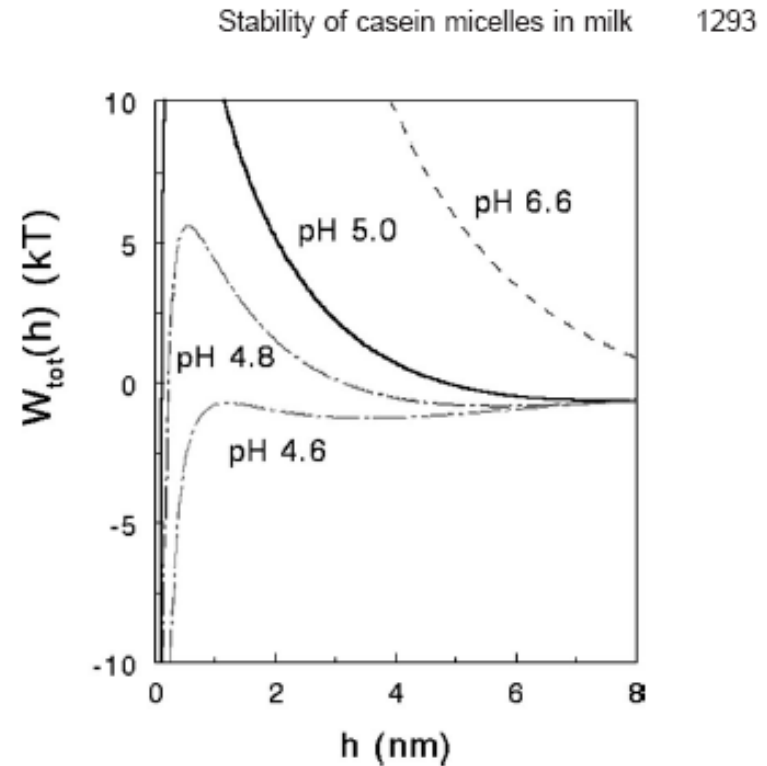

FIG. 3. Calculated total interaction potential between casein micelles for various pH values, as indicated.